

Luka 2,46-3,6

Propovijed: **Ivan je mudar kao zmija i nevin kao golub**

napisao: Danijel Dragaš

2022.

UVOD

1. Podsjetimo se ukratko na ono što smo proučavali u posljednjoj propovijedi.

Josip i Marija su s Isusom išli u Jeruzalem za vrijeme blagdana Pashe. Isus je tada imao dvanaest godina, a po tradiciji to je bila dob kada je dječak postajao muškarac, preuzimajući osobnu odgovornost za ispunjavanje religijskih propisa i obveza. Pri kraju njihova boravka u Jeruzalemu, Marija je – zajedno s ostalim ženama – krenula prema domu jedan dan ranije od muškaraca. Josip ju je kasnije sustigao, i negdje na putu oboje su shvatili da Isus nije s njima. Tražili su ga među rodbinom i prijateljima, ali ga nisu našli, pa su se odlučili vratiti u Jeruzalem. Za to vrijeme Isus je ostao u Hramu, razgovarajući s učiteljima.

1.1. Luka dalje piše da je Isus „rastao u mudrosti pred Bogom i ljudima.“ Ključna riječ ovdje je – *rastao*. U prijašnjoj propovijedi rekao sam da je za Isusa to bilo osobno. Josip i Marija su mu sigurno mnogo puta prepričavali događaje vezane uz njegovo rođenje – objave anđela, proročanstva, svjedočanstva. Rekli su mu da je on Sin Božji, obećani Izbavitelj svoga naroda i budući Kralj. Isus je od djetinjstva znao tko je, ali znati tko si i razumjeti što to znači – to su dvije različite stvari. Zato je Isus, za razliku od većine ljudi, već od malih nogu imao snažnu želju proučavati Pisma. Htio je znati što točno znači biti Sin Božji, koju odgovornost nosi ta titula i koje su njegove obveze pred Bogom. Upravo zato je ostao u Hramu s učiteljima – jer je tražio odgovor na pitanje: „Što znači biti ono što jesam?“

1.2. Današnji judaizam – njegova glavna struja – nema što naučiti Isusa, jer je nakon njega skrenuo s puta, napustio Božju istinu i obećanja. I tadašnji učitelji imali su svojih problema: farizeji, koje Isus često naziva licemjerima, potpuno su promašili srž osobnog hoda s Bogom. Ali jednu stvar nisu promašili – obećanja dana Abrahamu, Izaku, Jakovu, Mojsiju i kralju Davidu. Znali su da treba doći Mesija koji će izbaviti Izrael od tlačitelja. To su razumjeli i Zaharija i Marija, koji su svojim izjavama pokazali da jasno obuhvaćaju Božja obećanja dana njihovom narodu. Upravo o tome je Isus razgovarao s učiteljima u Hramu – ispitivao ih, slušao njihove odgovore i davao vlastite komentare. I svi su se čudili njegovim pitanjima, ali i njegovoj dubokoj želji da zna.

1.3. Na kraju, Josip i Marija pronašli su svoga sina i on se poslušno vratio s njima kući. Luka ponovno ističe: „rastao je.“ To se odnosi na njegov fizički rast, ali jednako tako i na njegov duhovni razvoj – kako je odrastao, tako je rastao i u mudrosti Božjoj.

TKO JE GAZDA?

2. (Luka 3, 1-2) „Petnaeste godine vladanja cara Tiberija, kad Poncije Pilat bijaše upravitelj Judeje, Herod Tetrarh Galileje, Filip, njegov brat, tetrarh pokrajine Itureje i Trahonitide, alizanija tetrarh Abilene; kad veliki svećenikbijahu Ana i Kaifa, bi upravljena riječ Božja Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji.“

2.1. Luka nam želi istaknuti u kojem vremenu se sve ovo točno odvija, i tko su vladari u Rimskom Carstvu (koji u to vrijeme vladaju nad Izraelom). Vidimo da Luka u tekstu spominje dvojicu velikih svećenika, što može djelovati zbunjujuće. Povjesničari navode da je u to doba u Izraelu bilo tek nekoliko aristokratskih obitelji koje su imale monopol nad službom velikog svećenika. U praksi je Rim davao titulu onome tko je ponudio najveću svotu, ali stvarna moć često je ostajala u rukama pojedinaca. Ana je bio član jedne od tih moćnih obitelji i nakon što je službeno bio imenovan velikim svećenikom, njegovi su sinovi i na kraju njegov zet Kaifa preuzimali tu ulogu. U vrijeme Isusova razapinjanja Kaifa je bio službeni veliki svećenik, ali znamo da je Isus ipak najprije bio odveden na ispitivanje kod Ane¹, jer je on bio pravi „gazda“, izvor moći, bez čijeg se odobrenja ništa značajno nije moglo odlučiti. Upravo zato Luka u tekstu spominje obojicu – Kaifu i Anu.

Tko gdje vlada:

- *Galileja – pod vlašću Heroda Antipe (Isusovo mjesto odrastanja, Nazaret).*
- *Perea – također pod Herodom Antipom.*
- *Itureja i Trakonitida – pod vlašću Filipa (brat Heroda).*
- *Abilena – pod vlašću Lizanije.*
- *Judeja i Samarija – izravno pod Rimom, s prefektom (u Isusovo vrijeme to je bio Poncije Pilat).*
- *Jeruzalem – središte religijske moći, pod upravom velikih svećenika (Ana i Kaifa).*

¹ Ivan 18,12–13.24

2.2. „U pustinji bijaše upravljena riječ Božja Ivanu Krstitelju.“ Kao i proroci u Starom zavjetu, i Ivan je bio odvojen od naroda. To odvajanje nije bilo slučajno – Bog svoje proroke odvaja kako bi im dao jasne upute što trebaju proklamirati. Ivan Krstitelj, posljednji prorok Staroga zavjeta, imao je istu takvu ulogu: pripremiti narod za dolazak Mesije.

IVAN JE MUDAR KAO ZMIJA I NEVIN KAO GOLUB

3. (Luka 3,3) „**I on obiđe svu jordansku pokrajinu propovijedajući obraćeničko krštenje za oprostjenje grijeha.**“

3.1. Što se ovdje događa? Zašto Ivan Krstitelj traži od svoga naroda da se opere u vodi i krsti za oprostjenje grijeha? Kao što sam govorio u svim dosadašnjim propovijedima – Izrael kao narod nikada nije ispunio uvjete ugovora koji su sklopili s Bogom. Nikada nisu ljubili Boga svim svojim srcem, nikada nisu bili poslušni Njegovim zakonima, nikada nisu priznali tko su zapravo pred Njim: grešna i buntovna bića, koja su kroz cijelu svoju povijest bježala od vlastitoga Boga. Ivan Krstitelj sada koristi njihovo vlastito znanje Pisma i poručuje im da se moraju oprati od svojih grijeha kao narod.

3.2. Što to znači? Kroz povijest, ako bi poganin (ne-Židov) odlučio postati Židov, morao je proći kroz razne ceremonijalne obrede: obrezanje, prinošenje žrtve u Hramu, i javno pranje – simboličko čišćenje od prošlog života u kojem je živio buntovno prema jedinom pravom Bogu². Ali to je morao činiti poganin, nikada Židov! Židovi su imali svoje obrede čišćenja, ali oni nisu imali tu težinu – jer su sebe, kao izabrani narod, smatrali onima koji nisu buntovni prema Bogu, za razliku od „neizabranih“ naroda, pogana.

3.2.1. I sada, upravo u toj kulturi i tom mentalitetu, Ivan im poručuje: „*Vrijeme je da postanete pravi Židovi. Vrijeme je da ispunite uvjete koje ste obećali na brdu Sion. Vi se morate, jednako kao i pogani, javno priznati kao buntovan i pokvaren narod, i oprati se od svoje krivnje ako želite postati istinski Božji narod i vidjeti slavu Jahvinu.*“

3.3. Značenje Ivanove poruke bilo je golemo. Zašto? Zato što su Židovi kroz cijelu svoju povijest gledali na pogane kao na ljude „druge klase“. „*Njih Jahve nije izabrao, nas jest. Vi ste pogani, vi ne vrijedite, mi smo ti koji smo posebni.*“ Takav je pogled bio usađen duboko u njihovu kulturu i prenošen iz generacije u generaciju. Povrh svega, većinu povijesti pogani su doista vladali nad Izraelom, tlačili ih i iskorištavali za vlastite ciljeve – pa nije čudo što su ih Židovi i osobno mrzili.

3.4. I onda dolazi Ivan Krstitelj i pred svima govori: „*Vi ste isti kao i pogani. Niste ništa bolji od njih. I vi se morate oprati u vodi od svoje krivnje ako želite postati pravi Židovi, dostojni da vidite slavu Jahvinu.*“

² Levitski zakonik 15,13–15; Levitski zakonik 17,15–16; Brojevi 19,13–19; Zaharija 13,1 – U Zakonu čitamo da su i **stranci (pogani)** koji su boravili u Izraelu morali prolaziti obredna pranja i očišćenja jednako kao i Izraelci (npr. nakon iscjetka, nakon jedenja strvine, ili dodira s mrtvacem). Kasnije je upravo iz tih propisa razvijen običaj **mikve** (potpunog pranja) za pogane koji su htjeli postati dio Saveza. Prorok Zaharija nagovještuje da će jednoga dana biti otvoren **izvor očišćenja** od grijeha i nečistoće – što rabinska tradicija i kršćansko čitanje povezuju s univerzalnim obraćenjem svih naroda.

PROROK IZAIJA I POVIJESNI KONTEKST PRIJE BABILONSKOG PROGONSTVA

4. Prorok Izaija djelovao je u 8. stoljeću pr. Kr., u razdoblju kad je židovski narod već bio politički podijeljen na dva kraljevstva: Izrael (na sjeveru) i Judu (na jugu). Njegovo proročko djelovanje bilo je usmjereno prvenstveno na Judejsko kraljevstvo, gdje je prorokovao u Jeruzalemu za vrijeme kraljeva Uzije, Jotama, Ahaza i Ezekije.

4.1. Izaijino doba obilježeno je prijetnjama izvanjskih sila, osobito Asirskog Carstva, koje je 722. pr. Kr. uništilo sjeverno kraljevstvo Izrael i odvelo deset izraelskih plemena u progonstvo. Izaija je prorokovao protiv moralne i vjerske dekadencije naroda, pozivajući na obraćenje i povjerenje u Boga, a ne u političke saveze s poganskim silama.

4.2. Njegove poruke bile su i upozorenje na sud Božji, ali i nada u obnovu i dolazak Mesije, posebno poznate kroz mesijanska proročanstva koja se tumače kao najava Isusova dolaska.

4.3. Nakon Izaijinog vremena, stanje u Judi se nastavilo pogoršavati, sve do dolaska Babilonskog kraljevstva. Godine 597. pr. Kr. prvi su valovi Židova deportirani u Babilon, a 586. pr. Kr. Jeruzalem je konačno pao – Hram je uništen, a većina stanovništva odvedena u babilonsko sužanjstvo. Tako su se proročanstva o sudu ispunila, ali su ostala i obećanja obnove koja su ohrabivala narod u progonstvu.

LUKA CITIRA IZAIJU

5. (Luka 3,4-6) „Tako kako stoji pisano u knjizi proročanstva Izaije proroka: 'Glas vjesnikov u pustinji: Pripravite put Gospodnji: ravnajte mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegnu! Što je krivo neka postane pravo, a neravno putem ravnim! I svi će ljudi vidjeti spasenje koje od Boga dolazi'“

5.1. Luka citira proroka Izaiju i želi istaknuti da je Ivan Krstitelj upravo onaj „glas“ o kojem je Izaija prorokovao. Ali da bismo razumjeli Pismo, nije dovoljno samo reći: „*Da, to je Ivan Krstitelj.*“ Trebamo željeti znati na koji način je to istina i za koje vrijeme u povijesti je ta izjava dana.

5.1. (Izaija 40,1-6) „Tješite, tješite moj narod, govori Bog vaš. Govorite srcu Jeruzalema, vičite mu da mu se ropstvo okonča, da mu je krivnja okajana, jer iz Jahvine ruke primi dvostruke za sve grijehe svoje.' Glas viče: 'pripravite Jahvi put kroz pustinju. Poravnajte u stepi stazu Bogu našem. Nek' se povisi svaka dolina, nek' se spusti svaka gora i brežuljak. Što je neravno, nek' se poravna, strmine nek' postanu ravni. Otkrit će se tada slava Jahvina i svatko će tijelo vidjeti, jer Jahvina usta su govorila.' Glas nalaže: 'Što da vičem? Svako je tijelo kao trava, kao cvijet poljski sva mu dražest.'“

5.2. Pogledajmo pozadinu. Da bismo razumjeli Izaijino proročanstvo, trebamo vidjeti širu sliku i razloge zbog kojih ga je napisao.

5.3. U vrijeme Mojsija, u Ponovljenom zakonu, Mojsije se obraća izraelskom narodu i govori: „*Ako budete čuvali Božje zapovijedi, bit ćete blagoslovljeni; ako ih ne budete čuvali, bit ćete prokleti. Ako*

budete poslušni, prosperirat ćete u zemlji koju vam je Jahve dao, ali ako budete buntovni, ta će vas zemlja izbaciti van³.“ Nedugo nakon toga Mojsije im otvoreno kaže: „Ući ćete u obećanu zemlju i uživati ćete u kućama, vinogradima i plodovima koje vam je Bog dao, ali s vremenom ćete zaboraviti Jahvu. Reći ćete: ‘Ja sam to postigao, svojim rukama sam stvorio ovo bogatstvo⁴.’ Nećete štovati Boga, i zbog toga ćete biti prognani – i to sedamdeset godina⁵.“

5.4. I doista, tako je i bilo. Izrael je ušao u obećanu zemlju i uživao u Božjim blagoslovima. Za vrijeme kralja Davida i njegova sina Salomona kraljevstvo je bilo snažno⁶, ali kasniji kraljevi – Davidovi potomci – većinom su bili sebični i iskvareni⁷. Izrael je polako, ali sigurno propadao, i duhovno i moralno. Proroci su ih opominjali: „Vratite se Jahvi ili ćete snositi posljedice⁸!“

5.5. Tada Izaija dolazi na scenu i prorokuje: „Babilon dolazi i odvest će vas u zatočeništvo⁹.“ U to vrijeme Babilon je bio nebitna sila, ali s vremenom je postao moćno kraljevstvo.

5.6. Ali prije nego što se to dogodilo, Bog govori Izaiji da tješi narod, i u tom tonu počinje odlomak (Izaija 40,1-2) „Dosta je bilo loših vijesti. Sad ih tješi. Reci im da će njihovo zatočeništvo završiti!“

5.7. Dalje piše: „Primili su dvostruko za svoje grijeh.“ To ne znači da im je Bog dao više nego što zaslužuju. Ne – Bog je pravedan. On uvijek daje kaznu koja točno odgovara bezakonju. Ništa se pred Njim ne može sakriti – čak ni naše misli. Izaija tim riječima samo želi istaknuti Božju savršenu pravednost. Drugim riječima, Izaija govori narodu da se ne mogu sakriti Jahvi: „On poznaje vaše misli, i vaša srca Izraele.“

BUDUĆNOST IZRAELA NAKON BABILONA

6. Ako poznajemo povijest Izraela, jasno je da Jahve s njima još nije završio. Njihove nevolje nisu stale na Babilonu. Zato možemo reći da je Izaijino proročanstvo u prvom redu bilo dano za to vrijeme – kada je Izrael bio kažnjen kroz izgnanstvo u Babilonu. - To se proročanstvo ispunilo. -

6.1. Ali poslije toga Židovi su počinili još veće bezakonje. Kako? Kada je Bog slao proroke, oni su ih mučili i ubijali. A kada je poslao svoga Sina – Isusa – ubili su i Njega. To je bila Isusova vlastita metafora o vinogradu i zlim vinogradarima¹⁰. I tim činom Židovi su na sebe natovarili najveći mogući grijeh. Zato Isus i prorokuje „velike nevolje“ koje će ih zadesiti. I povijest to potvrđuje: rimsko razaranje Jeruzalema, srednjovjekovni progoni, križarski pohodi, holokaust, antisemitizam koji traje do danas. Mržnja prema Židovima stoljećima postoji, a svijet ni danas ne zna objasniti zašto.

³ Ponovljeni zakon 28,1–2.15.63–64; Ponovljeni zakon 30,15–18;

⁴ Ponovljeni zakon 6,10–12; Ponovljeni zakon 8,11–14.17–19

⁵ Jeremija 25,11–12; Druga knjiga Ljetopisa 36,20–21

⁶ Jošua 21,43–45; Prva knjiga o Kraljevima 4,20–21

⁷ Druga knjiga o Kraljevima 17,7–12; Druga knjiga o Kraljevima 21,9–11

⁸ Jeremija 3,12–13; Amos 4,6–11; Izaija 55,6–7

⁹ Izaija 39,5–7; Knjiga proroka Izaija 13,19

¹⁰ Matej 21,33–41; Izaija 5,1–7

6.2. Izaijino proročanstvo bilo je usmjereno na njihovo vrijeme, ali princip se ponavlja. „Tješite moj narod“ dogodit će se u punini tek kad se Isus vrati i postavi svoje kraljevstvo u Jeruzalemu. Tada će Izrael napokon ispuniti svoj Savez i biti Božji narod.

6.3. Da bismo razumjeli proročanstva, moramo znati: svako je dano za određeno vrijeme, mjesto, narod i okolnosti. Ne smijemo ih olako preslikavati bilo gdje. Ipak, povijest se ponavlja – osobito odnos Boga i Njegova naroda. Zato apostol Ivan u Otkrivenju ponovno koristi riječ „Babilon¹¹“. On govori svom narodu, podsjeća ih na Izaiju, na povijest koju poznaju, i poručuje: „*Ono što vam se dogodilo s Babilonom u prošlosti, ponovit će se u budućnosti – na drugačiji, ali sličan način.*“

6.4. **(Izaija 40, 3-6)** Izaija sada gleda unaprijed i prorokuje o glasniku koji će pripremiti put za dolazak Kralja. Koristi sliku iz starog svijeta: kada bi kralj putovao, njegovi bi graditelji doslovno poravnali i pripremili cestu. Nije smjelo biti zapreka – sve je moralo biti glatko i ravno. To je metafora za duhovno stanje naroda: ako žele da Kralj dođe, njihova srca moraju biti pripremljena.

6.5. Ovo proročanstvo nosi uvjet: „*Ako se vratite Bogu i ako ispunite Savez, Kralj će doći i Slava Jahvina bit će otkrivena.*“ Isus i apostoli znali su Izaiju i jasno povezali da je „glas“ Ivan Krstitelj – onaj koji u pustinji poziva narod: „*Pokajte se i vratite se Bogu, jer dolazi Kralj!*“

6.6. Da se Izrael tada kao narod uistinu pokajao i prihvatio Isusa, kraljevstvo bi doista moglo biti uspostavljeno. Kralj je bio među njima. Ali u Božjem planu sve se moralo odviti onako kako se dogodilo.

6.7. Ivan je imao svoju ulogu – pripremiti narod za Kralja. Je li uspio? Ne u potpunosti. Pojedinci su povjerovali, ali narod kao cjelina ga je odbacio. Uvjet nije bio ispunjen i Slava Jahvina se nije otkrila.

6.8. No povijest će se ponoviti. U **(Malahiji 3,22-24)**¹² čitamo da će opet doći glas (Ilija) koji poziva narod. I to će biti posljednji put: „*Vratite se svome Bogu – ili ćete biti uništeni.*“

¹¹ Knjiga Otkrivenja 14,8; Knjiga Otkrivenja 17,5; Knjiga Otkrivenja 18,2.21

¹² Vjerujem da se proročanstvo Malahije još nije ispunilo, ali hoće, tijekom Isusovog drugog dolaska na zemlju kada će uspostaviti Božje kraljevstvo u Jeruzalemu.